

MEEUWENKOLONIES IN ZUID-KENNEMERLAND IN 1988

Fred Cottaar & Erik Maassen

Inleiding

Evenals in 1987 hebben Erik Maassen, Jan Vegelin en Fred Cottaar in 1988 een inventarisatie gemaakt van het aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland. Dankzij mededelingen van Frans de Boer, Hans Schouten en Hans Vader weten we ook voor 1988 weer welke aantallen er in de duinen hebben gebroed. Hieronder volgen de resultaten van de inventarisatie, de invloed van de Vos (als predator) hierop, de ringactiviteiten in 1987 en 1988 en de samenvatting oq. discussie.

Aantal broedparen & ontwikkeling

De resultaten voor 1988 staan weergegeven in tabel 1. Ter vergelijking zijn tevens de resultaten van 1987 vermeld.

Tabel 1. Aantal broedparen van meeuwen in Zuid-Kennemerland in 1987 en 1988, uitgesplitst per deelgebied.

Gebied	Zilvermeeuw		Kleine Mantelm.		Stormmeeuw	
	1987	1988	1987	1988	1987	1988
IJmuiden,						
Forteiland	398	21	±38	1	8	-
IJbunker	56	129-132	2	4-7	-	-
Haven + ind. gebied	15	10	-	1	-	-
Sluizencompl.	101	48	10	-	15	8-15
Duin & Kruidberg	9-10	14-19	-	-	-	-
Kennemerduinen	165	59	1	-	2	1
AW-duinen	-	-	-	-	±30	25-30
Totaal:	±745	281-289	±51	6-9	±55	34-46

IJmuiden

In IJmuiden vond de opvallendste ontwikkeling in het aantal broedparen plaats. Het Forteiland werd totaal verlaten. Al in een vroeg stadium van de vestiging van de broedparen werd al waargenomen dat er iets niet in orde was. Vaak vlogen alle meeuwen alarmerend

boven het Forteiland rond en twee keer werd waargenomen dat de meeuwen op het Forteiland plotseling massaal van het eiland af vlogen en ervoor op het water gingen zitten. Dit duidde dus al op verstoring, maar nog onbekend was de oorzaak van de verstoring.

Een mogelijke oorzaak was de volgende: in 1988 vond er op het Forteiland een openluchtvoorstelling plaats ("Kermis in de hel"). Voorbereidingen voor dit toneelstuk waren in volle gang tijdens de periode van eierleggen en broeden van de meeuwen. Tevens trok de uitvoering een paar honderd bezoekers, die het eiland overstroomden in de tijd dat de meeuwen normaliter jongen zouden hebben. Het is een kwalijke zaak dat een instantie als Rijkswaterstaat toestemming geeft voor een dergelijk evenement, als ze weten dat er op het eiland een behoorlijk aantal paren van beschermde vogelsoorten broedt (of wisten ze dit niet?). Overleg over dit soort zaken is in de toekomst zeker gewenst.

Uiteindelijk bleek de verstoring toch grotendeels de schuld van iets anders te zijn nl. ... de vos. Bij controle van het aantal nesten op 28 mei bleek dat er maar 21 nesten met 1 en enkele met 2 eieren waren (dit waren vermoedelijk al vervolglegrels) en werden er uitwerpselen, prenten en een hol van een vos gevonden. Bij het hol werden een dode Bergeend, enkele dode Zilvermeeuwen en eierschalen gevonden. Later bleek dat de bemanning van een loodsboot in het voorjaar een zwermende vos in het water rond het Forteiland heeft waargenomen.

Ook rond de sluisen veranderde het een en ander. Het aantal broedgevallen op de dukdalven, sluisdeuren etc. bleef nagenoeg onveranderd, maar de kolonie die zich achter het hek tussen de toeleidingskanalen bevond was vrijwel verdwenen. Alleen enkele paren Stormmeeuwen probeerden het nog met een vervolglegrel. Een paar Stormmeeuwen was echter verstandig en had een nest met 3 eieren in een struik op ± 1,5 meter hoogte. Of de jongen hiervan het gered hebben is onbekend. Van het sluispersoneel hoorden we dat ook hier een vos een regelmatige gast was. Een ter plaatse broedende Patrijs redde het overigens wel en bracht 9 jongen groot.

In het haven- en industriegebied lagen weer op verschillende plaatsen nesten van Zilvermeeuwen en ook van minimaal één Kleine Man-

telmeeuw. Zelfs op puntdaken (met verschoven dakpannen) werden legfels gevonden. Veel nesten zullen hier echter over het hoofd gezien zijn.

Op de IJbunker nam het aantal broedparen toe van 58 in 1987 tot minimaal 133 in 1988. Dit is zeker het gevolg geweest van de toestanden op het Forteiland en bij de sluisen. Dit werd bevestigd door de waarnemingen aan een adulte Kleine Mantelmeeuw met een zwarte kleurring (vermoedelijk in Wassenaar geringd): deze vogel werd in 1987 gezien in de kolonie op de sluisen achter het hek en in 1988 op de IJbunker.

Op de IJbunker zitten de meeuwen redelijk veilig; vossen en andere vierpotige predatoren kunnen er niet komen. Wel worden regelmatig Zwarte Kraaien gezien, maar predatie van de vogels op de meeuweieren en -jongen is niet vastgesteld. Misschien hebben ze hier een opruimfunctie. Predatie vindt wel plaats door de meeuwen zelf. Sommige zijn gespecialiseerd in het wegkapen van jongen en/of eieren van soortgenoten. Bij de geringste verstoring bijv. door burenrudies zijn ze er als de kippen bij. Vaak staan ze op een hoog punt zodat ze de hele kolonie kunnen overzien. Dit is ook meerdere malen op de IJbunker waargenomen.

Duin & Kruidberg

Op beide eilandjes in het Duin- en Cremermeer broedden Zilvermeeuwen. De aantallen namen hier vergeleken met voorgaande jaren nog steeds toe. Later in de broedtijd kwam ineens een groter aantal Zilvermeeuwen op de eilandjes, dat hier echter niet tot broeden kwam (± 35 exx.). Vermoedelijk waren dit exemplaren, die in IJmuiden verstoord waren.

Er werd hier geen predatie door vossen vastgesteld. Ze komen in het gebied wel voor, maar hebben tot nu toe geen belangstelling voor de meeuwen getoond.

Kennemerduinen

In de Kennemerduinen was de predatie door vossen in 1987 al van grote invloed op het aantal broedparen. In 1988 zette deze trend zich door. Alleen op het kleine eiland in het Vogelmeer en het eilandje in het Spartelmeer werden jongen met succes grootgebracht. Op het grote eiland werd niet gebroed; regelmatig werden vossen gezien, die naar het grote eiland zwommen. Waarom ze nog

niet naar het kleine eiland gezwommen zijn is nog een raadsel. Vermoedelijk zal dit een van de komende seizoenen wel gaan gebeuren. In het binnenduin werd een nest van een Stormmeeuw gevonden in een den. Het resultaat van dit broedgeval is onbekend.

AW-duinen

Evenals in 1987 kwam ook nu weer een paartje Zilvermeeuwen op de vroegere broedplaats. Het toonde zeer veel interesse voor de plek maar er werd niet gebroed en/of een nest gemaakt.

De Stormmeeuwen deden het slechter dan voorgaande jaren. Het grootste gedeelte (of zelfs alle) van de jongen kwam niet groot vanwege de hoge predatiedruk van Zwarte Kraaien op deze in struiken broedende paren. De vos predeert hier niet op de Stormmeeuwen, maar weerhoudt mogelijk wel de Zilvermeeuwen ervan om hier te nestelen. Ook in dit duingebied bevond zich een Stormmeeuwnest ± 11 meter hoog in een solitaire den (mond. med. Arnoud v.d. Berg).

De vos

Uit bovenstaande blijkt dat de vos van grote invloed is op het

De Vos blijkt als natuurlijke predator van grote invloed te zijn op de aantallen en verspreiding van broedparen van meeuwen in IJmuiden. Foto: Piet Munsterman.

voortbestaan en de grootte van meeuwenkolonies in Zuid-Kennemerland. Waar veel prooien zijn zullen ook predatoren komen, een geheel natuurlijke situatie. Met de uitbreiding van Zilvermeeuw en Kleine Mantelmeeuw kon het dan ook niet uitblijven dat in een gebied met veel vossen deze zich o.a. gingen toeleggen op het bezoeken van meeuwenkolonies. Eerder gebeurde dit al in de AW-duinen.

De situatie zoals die zich voordoet bij een camping bij IJmuiden is echter totaal af te wijzen. Hier worden vossen gevoerd als eendjes in een park en hierdoor wordt de natuurlijke gang van zaken behoorlijk verstoord. Men ziet ze hier zelfs overdag in de haven rondlopen.

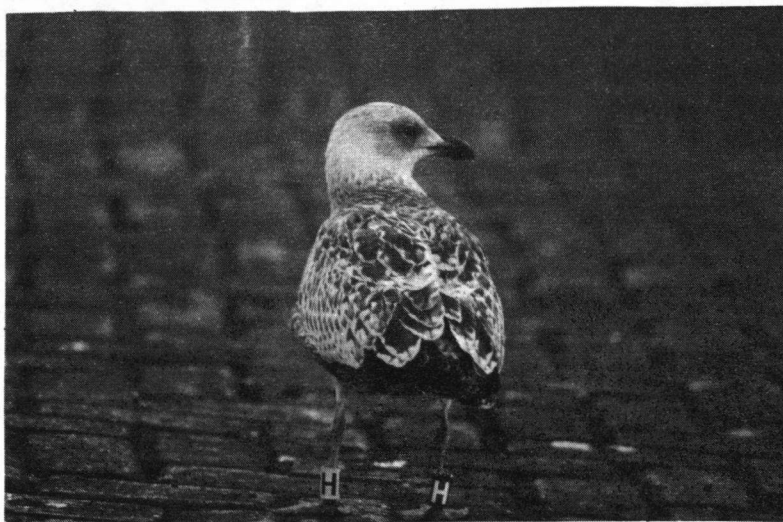
De situatie is nu dat de vossen de meeuwenkolonies aardig beginnen te korten. We hadden niet verwacht dat vossen op het Forteiland zouden komen en we hoopten dan ook dat deze voor Zuid-Kennemerland grootste meeuwenkolonie van vossen gevrijwaard zou blijven. In de komende jaren zal waarschijnlijk blijken dat alleen de meeuwen die op daken, dukdalven enz. broeden nog met succes jongen zullen grootbrengen.

De heer A. Spaans, die bij het Rijks Instituut voor Natuurbeheer (RIN) een landelijk onderzoek aan o.a. het broeden en de verspreiding van Zilvermeeuwen doet, verwacht dan ook dat binnen een aantal jaren de op het vasteland liggende meeuwenkolonies volledig zullen verdwijnen en dat er alleen kolonies zullen zijn op de eilanden (en op de IJbunker dus).

Predatie door vossen wordt ook al in andere kolonies vastgesteld (o.a. Wassenaar en Callantsoog).

Ringactiviteiten 1987 & 1988

Aangezien auteurs verbonden zijn aan de vinkenbaan "C. van Lennep" werd het idee geopperd om op het Forteiland meeuwenpulli te ringen. In 1987 kregen we van Rijkswaterstaat toestemming en op 29 juni werden we met een boot van RWS overgezet. Die dag ringden we 92 Zilvermeeuw- en 31 Kleine Mantelmeeuwpulli. Geringd werden pulli van ± 4-5 weken oud, ter grootte van een krielkip. Dit zijn de jongen die de grootste overlevingskansen hebben. Onder de jongen tot 4 weken is het sterfpercentage nog te groot (mond. med. Spaans).

Een gekleurringde 1^e jaars Zilvermeeuw. Op de dia is te zien dat de codes links: geel H en rechts: groen H zijn. Volgens de tabel is deze meeuw op Texel geboren. Mocht u ooit een meeuw met kleurringen tegenkomen, dan wordt u verzocht deze waarneming met vermelding van de code te sturen naar: RIN t.a.v. A. Spaans, antwoordnummer 1617, 6800 WC Arnhem. Foto: Fred Cottaar.

In 1988 kregen we persoonlijk contact met A. Spaans van het RIN. In het kader van zijn onderzoek worden in 12-14 kolonies jaarlijks Zilvermeeuwpulli met kleurringen gemerkt. De dichtstbijzijnde kolonies waar wordt gekleurringd zijn Wassenaar en Schoorl. Het leek ons een goed idee om ook IJmuiden in het kleurringproject te betrekken, ook al omdat in IJmuiden, in tegenstelling tot de meeste andere kolonies langs de kust, het broed- en foerageergebied dicht bij elkaar liggen. Helaas gooide in eerste instantie de vos roet in het eten door de grootste kolonie te verstoren, waar we wilden gaan ringen. De IJbunker was echter een goed alternatief. Aldus werden op 23 juni, 7 en 13 juli resp. 21, 63 en 21 Zilvermeeuwpulli gekleurringd. De kleurcombinatie bestond uit: links een witte plastic ring met inscriptie en rechts een groene met inscriptie.

De inscriptie bestaat uit één teken, te weten een cijfer, een letter of 1, 2 of 3 bars (dwarsbanden). Een cijfer of letter staat drie maal op de ring, zodat deze van elke kant af te lezen is. De bars/dwarsstrepen lopen gewoon door.

De kleurcombinaties die bij Zilvermeeuwen in de verschillende kolonies gebruikt worden zijn:

Kleurcombinatie

links	rechts	Kolonie
wit	groen	IJmuiden & Schoorl
wit	zwart	Callantsoog
zwart	groen	Wassenaar
groen	groen	Haamstede (Schouwen)
wit	wit	Haamstede (Schouwen)
geel	geel	Europoort
zwart	zwart	Europoort
blauw	rood	Saeftinghe
geel	groen	Texel
geel	zwart	Vlieland
oranje	groen	Ameland
oranje	zwart	Schiermonnikoog
oranje	geel	Rottummerplaat
oranje	wit	Rottummeroog
geel	wit	Terschelling
oranje	oranje	Terschelling

Samenvatting

In 1988 is onze regio weer geïnventariseerd op broedgevallen van Zilver-, Kleine Mantel- en Stormmeeuwen. Er werd, met name in IJmuiden, een flinke achteruitgang geconstateerd bij de Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen. De grote kolonie op het Forteiland telde slechts 21 nesten van Zilvermeeuwen en 1 nest van Kleine Mantelmeeuw. In 1987 waren dit nog resp. 398 en 38 nesten. Oorzaak hiervan was een vos, die de eieren sneller opat dan de vogels ze konden leggen. Ook de voorbereidingen voor een toneelstuk en de bezoekers hiervan hebben zeer waarschijnlijk aan deze afname bijgedragen.

Een kolonie elders in het gebied kreeg ook bezoek van een vos. Een en ander had tot gevolg dat verschillende broedparen zich verplaatsten naar het dak van de IJbunker. Dit resulteerde in een hoger aantal op daken broedende Zilver- en Kleine Mantelmeeuwen.

Het aantal broedparen in de Kennemerduinen liep ook terug, wederom door de vos. Een lichte stijging in Duin & Kruidberg kon niet verhinderen dat het totaal aantal paren van Zilver- en Kleine Mantelmeeuw in Zuid-Kennemerland afnam (zie tabel 1).

Het aantal broedparen van de Stormmeeuw bleef vrijwel hetzelfde ofschoon het broedsucces lager was.

Het is afwachten hoe de situatie zich verder zal ontwikkelen. Gaan er nog meer meeuwen op daken in IJmuiden nestelen nu de oude kolonies onveilig zijn ? Zal het aantal broedparen in Duin & Kruidberg toenemen ? Misschien dat de gegevens van dit jaar (1989) meer duidelijkheid verschaffen.

Tenslotte

Ondergetekenden vermoeden dat er op het Hoogovensterrein Zilvermeeuwen en Stormmeeuwen broeden. Zijn er leden van onze Vogelwerkgroep die hier iets meer van weten ? Wij stellen elke informatie, hoe summier ook, bijzonder op prijs.

Literatuur

Cottaar F & E. Maassen, 1988. Meeuwenkolonies in Zuid-Kennemerland in 1987. De Fitis 24 (2): 58 - 62.

Fred Cottaar, Iepenstraat 10 2003 SV Haarlem
Erik Maassen, Wijk aan Zeeërweg 180 1972 NW IJmuiden